

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. I. An bona intentio ex prava electione vitietur, & electio prava ex bona intentione rectificetur, vel saltem bonitas intentionis, diminuatur malitiam electionis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

de actibus supra enumeratis dicit: *sive feceris, A sive non feceris, nec justitiam habebis, nec injustitiam.* Nam esto ly *feceris* denotet actum particularem & in individuo, potest tamen & debet intelligi Hieronymus de illis operibus sumptis in particulari, & ut sunt in individuo, secundum id individuale quod habent ex objecto, ex qua parte verum est, predictos actus, sive fiant, sive non fiant, neque ad justitiam nec ad injustitiam pertinere. Ob hoc tamen non negat quod ex fine, & aliis circumstantiis, quæ objecto & speciei accidunt, debeant tales actus habere bonitatem aut malitiam, supposito quod fiant cum deliberatione.

45. Objicies quartò: Si quis ob exercitium duntaxat propriæ libertatis, aliquem actum ex specie & objecto indifferentem eliceret, v. g. festucam de terra levaret, talis actus neque esset bonus & honestus, neque malus & vitiosus, sed omnino indifferens; cum exercere propriam libertatem, non sit determinatè bonum, aut determinatè malum, sed purè indifferens: Ergo potest dari actus indifferens in individuo.
46. Respondeo, quod si aliquis semel tantum aut bis aliquem actum ex specie & objecto indifferentem faceret, eo solo fine ut libertatem exerceret, talis actus esset bonus & honestus; haberet enim finem honestum, scilicet exercitium propriæ libertatis, quam aliquando exercere, etiam circa actum ex objecto indifferentem, honestum est. Si verò sæpe vellet ob eum duntaxat finem operari, tales actus non essent boni & honesti, sed mali & otiosi: quia licet semel aut iterum exercere libertatem circa actus indifferentes, honestum sit, & rationi consonum, sæpius tamen id facere, nullam habet honestatem, sed otiositatem.

DISPUTATIO VI.

De moralitate actus interioris.

Ad questionem 19. D. Thoma.

EGIMVS huc usque cum D. Thoma qu. 18. de moralitate actuum humanorum in communi: nunc breviter dicendum de moralitate actuum interiorum, qui sunt præcipue intentio & electio, de qua S. Doctor qu. 19.

ARTICVLVS PRIMVS.

*An bona intentio ex prava electione vitietur, & electio prava ex bona intentione rectificetur, vel saltem bonitas intentionis, dimi-
nuat malitiam electionis?*

- I. **T**RIA hinc inquirimus, seu tres difficultates breviter hinc discutiendas movemus. Prima est, an actus intentionis, qui ex se & ex proprio objecto non habet unde vitietur, sed ex illa parte foret bonus, ex eo quod sit causa malæ electionis reddatur malus: v. g. cum quis ex intentione efficaci dandi eleemosynam, furatur ut tribuat eleemosynam, queritur an intentio illa sit mala, seu vitata ex electione hujus mali medij? Se-

cunda difficultas est, an intentio boni finis possit aliquando totaliter auferre malitiam electionis pravi medij: v. g. an liceat aliquando mentiri ad tuendam vitam proximi, vel aliquid grave damnum evitandum? Vel utrum virgo, ut invalorem suæ pudicitia effugiat, possit absque peccato se præcipitare in flumen, aut sibi manus violentas inferre? Tertio queritur, an supposito quod intentio boni finis non auferat totaliter malitiam prave electionis, eam saltem aequaliter minuat; ita ut furtum quod fit ex intentione dandi eleemosynam, non sit adeò grave, sicut esset, si absque hujus boni finis intentione fieret.

S. I.

Prima difficultas resolvitur.

DICO primò: Quando intentio per se & necessariò cum prava electione connectitur, ab ea vitiat: secus verò, si per accidens tantum, & ex malitia eligentis, cum ea conjungatur.

Probatur prima pars: Quando intentio per se & necessariò cum prava electione connectitur, in eam influit, ipsamque virtualiter continet, nam intentio est voluntas circa finem, non quomodocumque, sed ut acquirendum per media, & ex ipsa movetur operans ad ea eligenda: Sed quod influit in peccatum, seu trahit voluntatem ad illud, malum est: Ergo intentio quæ per se cum prava electione connectitur, eamque necessariò infert, est mala, & à tali electione vitiat. Unde S. Bernardus in libro de dispensatione & præcepto cap. 17. dicit quod *ut rectus sit oculus intentionis, duo requiruntur, nempe charitas in intentione, & veritas in electione*: hoc est rectitudo finis, & medij electi.

Probatur secundò: Actus humani bonitatem aut malitiam moralem desumunt à circumstantiis, ut supra ostensum est: Sed cum aliquis ex intentione efficaci dandi eleemosynam furatur, tale furtum est circumstantia illius intentionis: Ergo eam vitiat & eorumpit. Minor probatur: Effectus per se ex aliqua actione sequutus, est circumstantia *Quid*: id etiam quod ad aliquid faciendum præstat opem & auxilium, est ejus circumstantia, nimirum circumstantia *Quibus auxiliis*: Sed cum aliquis ex intentione efficaci dandi eleemosynam furatur, furtum est effectus per se ex tali intentione sequutus, & medium cujus ope & auxilio utitur ad finem illum obtinendum: Ergo ex duplici capite est circumstantia illius intentionis.

Probatur tertio: Sic se habent intentio & electio in practicis, sicut principium & conclusio in speculativis, ut docet Philosophus 7. Ethic. cap. 8. Sed quando ex aliquo principio per bonam consequentiam infertur conclusio falsa, tale principium in se falsum est: Ergo similiter cum ex intentione per se & necessariò infertur prava electio, seu eligitur malum medium, talis intentio est in se mala & vitiosa.

Ex his probata manet secunda pars conclusionis: Nam quando intentio non connectitur per se cum prava electione, quod assumatur malum medium, non provenit ex vi intentionis, quæ id non exigit, nec ad id determinat voluntatem, cum illa sit contenta electione medij honesti quo finis posset obtineri, sed malum medium provenit ex pravitae voluntatis illud eligentis: Ergo tunc electio talis medij non reddit malam pravam intentionem: sicut cum ex defectu arguentis,

tis, ex principio vero deducitur falsa conclusio, hujus falsitas non redundat in ipsum principium, nec illud reddit falsum, sed in argumentum, qui male ipsum applicat, & ratione hujus male applicationis ex vero falsum deducit. Unde qui habens bona propria efficaciter intendit dare eleemosynam, in tali intentione non peccat, etiam si illam det, postea furetur: quia furtum non sequitur per se ex tali intentione, sed ex prava voluntate & malitia peccantis, nam poterat etiam ex propriis dare eleemosynam. Qui vero non habens unde faciat eleemosynam, nisi ex alienis, eam efficaciter dare intendit, peccat: quia ex tali intentione per se & necessarium sequitur furtum, sive acceptio rei alienae; sicque illa intentio, cum per se sit ratio volendi malum, est inordinata, & perversa. Similiter qui vendit agnum sacerdoti idolorum, non peccat, etiam si sciat illum idolis immolaturum, quia talis immolatio non per se sequitur ex agni venditione, sed ex prava sacerdotis voluntate: poterat enim illo agno uti ad faciendum convivium amico. Si autem illi vendat vestes cultui idolorum deputatas, procul dubio peccat: quia cum non possint tales vestes ad alios usus deservire, cultus idolorum per se sequitur ex tali venditione.

Confirmatur: Quando malum medium per accidens conjungitur fini honesto, non est ejus circumstantia; quia nec est effectus per se ex illo sequutus; nec medium per se ad ejus affectuionem conducens: Ergo tunc intentio non vitatur ex electione illius. Unde S. Thomas in hac qu. 19. art. 8. in argumento *sed contra*, & in 2. dist. 38. qu. 1. art. 5. concedit dari aliquando rectam intentionem cum mala electione: quod non potest aliter contingere, quam in casu nostrae conclusionis, quando scilicet intentio non influit per se in pravam electionem, sed per accidens ex malitia operantis ei conjungitur.

Objicies primo contra primam partem conclusionis: Intentio secundum se est prior quam electio: Ergo non sumit malitiam ex illa, quamvis per se & necessarium cum ea connectatur. Consequentia videtur legitima: quia prius non dependet à posteriori.

Respondeo, quod licet intentio sit prior actu electionis formaliter sumpto, ipsa tamen electio, ut virtualiter in intentione contenta, non solum est simul cum actu intentionis, sed etiam aliquo modo prior, quia se habet per modum circumstantiae ex parte objecti specificantis intentionem, illudque vitantis, ut supra ostensum est.

Objicies secundò: Intentio eleemosynae, etiam si fiat ex furto, est in specie misericordiae; siquidem per talem eleemosynam verè sublevarur miseria proximi, & impletur praeceptum dandi illam, si inister: Ergo talis intentio est bona, & non vitatur à prava illa electione, cum qua connectitur.

Respondeo negando Antecedens. Ad cujus probationem dicendum quod eleemosyna, quae est virtus, non consistit in sola sublevatione miseriae, quomocumque facta, sed prout decet, & sine praesudicio alterius: unde si quis cum damno alterius sublevet alienam miseriam, vel det pauperi mulieris pretium meretricij, quo sublevet ejus paupertatem, non facit actum misericordiae, sed injustitiae, vel impudicitiae. Nec obstat quod per talem actum adimpleat praeceptum eleemosynae ex parte materialis effectus, qui est sublevatio

Tom. III.

alienae miseriae: quia sunt quaedam praecepta quae non obligant ad modum, sed solum ad substantiam actus, & sic adimplentur per actus bonos ex objecto, quamvis sint vitati ex fine, vel alia mala circumstantia.

Objicies tertio contra secundam partem conclusionis: Omnis pravus effectus imputatur cause liberae: Sed intentio, quae durat quando postea eligitur malum medium, est libera, & causa talis electionis; non enim potest esse electio, nisi in virtute intentionis: Ergo iste pravus effectus male electionis imputatur intentioni perseveranti, & vitiat illam, quamvis per accidens tantum talis intentio & electio inter se connectantur.

Respondeo primo, quod cum eligitur primum medium post rectam intentionem, non eligitur in virtute ejus; quia cum sit bona, non movet ad malum: sed tunc formaliter vel virtualiter est alia intentio, influens in illam electionem, subindeque per se cum illa connexa, si non quantum ad specificationem, saltem quantum ad exercitium, ut explicat Joannes à S. Thoma hic dist. 11. art. 3. unde tunc haec intentio à tali electione vitatur.

Secundò respondetur, concedendo quod homo utitur bona intentione praeterita, saltem virtualiter manente, ad malam electionem: sed propterea non vitatur talis intentio, quando cum mala electione per accidens tantum connectitur, quia talis usus & applicatio non est ex vi intentionis, sed ex malitia eligentis, ut antea declaravimus: sicut si quis actum eleemosynae ritè factum, postea ordinet ad inanem gloriam, non vitatur talis actus, quia hoc provenit ex malitia ordinantis, non ex ipsa eleemosyna.

S. II.

Secunda difficultas enodatur.

Dico secundò: Intentio boni finis non excusat malitiam pravae electionis: unde ea quae sunt intrinsece mala, ut mendacium, furtum, homicidium, &c. ex nullo bono fine honestari possunt.

Est contra Cassianum Collat. 17. cap. 18. ubi approbare videtur sententiam Abbatis Joseph, dicentis licitum esse mentiri propter aliquem bonum finem, ut ad tuendam vitam proximi, vel aliquod grave damnum evitandum. Unde cap. 17. sic ait: *Quando igitur grave aliquid imminet de veritatis confessione discrimen, tunc mendaciorum sunt recipienda perugia.* Idem sensisse videtur Author operis imperfecti super Matthaeum, ad illa verba cap. 7. *Non potest arbor bona malos fructus facere; & alij quos refert Sixtus Senensis lib. 5. Biblioth. annot. 23.* Quae sententia à SS. Patribus, Theologis, & Iurisperitis damnatur tanquam erronea: Augustinus enim in libro contra mendacium, cap. 1. multis locis sacrae Scripturae mendacium nunquam posse honestari ostendit. Idem docet Gratianus in decreto 22. qu. 2. Et Alexander III. in cap. *super eo* de usuris, respondens Panormitano Episcopo, sic ait: *Scriptura sacra prohibet pro alterius vita mentiri.* Videtur etiam potest S. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. ubi haec scribit: *Quod est secundum se malum ex genere, nullo modo potest esse bonum & licitum; quia ad hoc quod aliquid sit bonum, requiritur quod omnia rectè concurrant; bonum enim ex integra causa, malum verò est ex singularibus defectibus, ut Dionysius dicit 4. cap. de Divin. nomin. Men-*

dacium autem est malum ex genere; est enim actus A cadens super indebitam materiam: cum enim voces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale est & indebitum quod aliquis voce significet id quod non habet in mente: unde Philosophus dicit in 4. Ethic. quoddam mendacium est per se pravum & fugiendum. Quibus verbis S. Doctor conclusionem nostram & docuit, & probavit. Potestque confirmari ex eo quod communiter dicitur: *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona*: ex quo patet quod intentio boni finis nunquam excusat malitiam pravæ electionis.

S. III.

Solvuntur objectiones.

15. **P**LURES tamen & difficiles contra istam conclusionem ex Scriptura & SS. Patribus fieri possunt instantiæ. Primò obijci solent verba illa Salvatoris Matth. 6. *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit*. Ubi nomine oculi significatur intentio; nomine verò corporis, opus ex illa profectum: quia intentio se habet ad electionem, ut forma ad materiam, & anima ad corpus. Unde sensus est, quod si intentio fuerit recta, & circa finem honestum, reliquum totius operis honestatem habebit. Idem significari videtur cap. 7. verbis istis: *Non potest arbor bona malos fructus facere*: nam etiam per arborem bonam, plures ex SS. Patribus intelligunt bonam intentionem, quæ ut arbor producit fructus electionum: Ergo quandiu homo bonam intentionem habet, non potest malam habere electionem, aut aliquid malum facere. Quare Augustinus præfat. in Psal. 31. ait: *Bonum opus intentio, intentionem fides dirigit: non valde attendas quid homo faciat, sed quid cum facit aspiciat*. Et Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 30. dicit, *Affectus tuus nomen imponit operi tuo*: quasi totum opus ex sola intentione judicari & æstimari debeat.
16. Respondeo primò, admissò nomine oculi, & arboris, significari intentionem, & nomine corporis, ac fructus electionem, seu quodcumque opus ex ea sequutum; & etiam concessò actum, qui ex intentione bona, quatenus tali, proficitur, non posse esse malum, nihil inde contra nos: quia ut conclusione præcedenti ostendimus, intentio eo ipso quod sit causa pravæ electionis, vitiatur, & efficitur prava; unde non est bona, sed mala, non ratione finis sumpti secundum se, sed ratione mediij quo talis finis obtineri intenditur, atque ad eò ratione finis reduplicativè ut consequibilis per tale medium: sicut enim secundum se malum est, velle furari, aut mentiri, ita est malum velle dare eleemosynam ex furto, aut velle tueri vitam mendacio. Solutio est D. Thomæ, Abulensis, & Cajetani, super citatum caput 6. & 7. Matthæi.
17. Respondeo secundò ex Augustino lib. de opere Monachorum cap. 26. & Bernardo lib. de præcepto & dispensatione cap. 17. per oculum simplicem non debere intelligi quamcumque bonam intentionem, sed eam solum quæ fide dirigitur, & charitate informatur; ex hac enim planum est non sequi per se opus malum, quia *charitas non agit perperam*, ut ait Apostolus: & de hac intentione seu affectu per charitatem informato, & per fidem regulato, debent intelligi verba Augustini, & Ambrosij, in objectione adducta.
- Adde etiam pro secundo testimonio, nomine arboris, posse intelligi voluntatem, non præcisè

ut intendentem, sed ut eligentem: quia sicut non radix, sed arbor est, quæ immediatè producit fructum; ita non intentio, sed electio est, quæ immediatè procedit ad opus. Quæ expositio est D. Thomæ in 2. diff. 40. qu. 1. art. 2. ad 1.

Objicitur secundò: Multi actus de se mali & peccaminosi, à Scriptura & SS. Patribus ex bono sine excusantur: Ergo intentio boni finis tollit malitiam pravæ electionis. Antecedens probatur tum in mendacio, tum in homicidio: nam Genesis 20. Abraham dixit de Sara uxore sua, quod esset soror ipsius; & tamen non peccavit, ut dicunt S. Augustinus lib. 12. contra Faustum cap. 34. & S. Chrysostomus homil. 52. super Genesim, quia id dixit ad salvandam propriam vitam. Iacob mentitus est patri suo, dicens se esse primogenitum ejus Esau: & tamen solum ob intentionem bonam excusari potest, quia scilicet hoc dixit ad obtinendam patris benedictionem. Iudith in pluribus Holoferni mentita est: & tamen videtur non peccasse, quia id fecit ad salvandum populum suum. Item obstetrices Ægyptiæ mentitæ sunt Pharaoni: quæ tamen non videntur peccasse, quia id faciebant ad impedienda homicidia parvulorum: unde dicitur Exodi 1. *Bene fecit Deus obstetricibus*: constat autem Deum non remunerare peccata. Idem probatur de homicidio: nam Exodi 2. Moyses occidit Ægyptium autoritate propria; & ex bona intentione liberandi proximum suum, excusatur. Judicum 16. Sanson seipsum occidit cum multis Philisthæis, columnas templi concutens: & tamen non peccavit, quia ex zelo Dei id fecit, ut Philisthæos inimicos populi Dei occideret: unde ab Apostolo inter Sanctos connumeratur, ad Hebræos 11. Beata etiam Apollonia. Spiritus Sancti igne succensa, in rogum se projecit, ut narrat ejus historia. Scribit etiam D. Ambrosius lib. 3. de virginibus, Pelagiam Virginem præcipitem se dedisse in flumen, ne à persequente milite violaretur. Idemque laudabiliter fecisse tempore persecutionis aliquas sanctas fœminas, ut invasores suæ pudicitie effugerent, refert S. Augustinus lib. 1. de Civit. cap. 6. Propter quod dicit Hieronymus super cap. 1. Jonæ: *Quod non licet propria se occidere manu, absque eo ubi castitas periclitatur*: Ergo sentit quod ex bona intentione servandi castitatem purgatur malitia homicidij.

Respondeo negando Antecedens. Et ad illa quæ afferuntur pro mendacio excusando, in primis dico, Scripturam multorum mendacia referre, sed non ea approbare, aut excusare: unde quando obstetrices mentitæ sunt Pharaoni, pro illo mendacio non sunt remuneratæ à Deo, sed pro timore quem habuerunt erga Deum, propter quem infantes Hebræos noluerunt occidere, ut ait D. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 3. ad 2. & patet ex illo Exodi 1. *Quia timuerunt obstetrices Deum, edificavit illis domos*.

Secundò dico, Abraham non fuisse mentitum, cum dixit Saram esse sororem suam: quia verè soror erat ex parte patris, quamvis non ex parte matris, ut dicitur Genes. 20. licet voluerit tacere quod esset uxor: unde Augustinus dicit in quaestionibus super Genesim, quod Abraham, dicens Saram esse suam sororem, *veritatem voluit celari, & non mendacium dici*. De Iacob etiam dicendum est, ipsum non fuisse mentitum, dicendo Patri, *Ego sum primogenitus tuus Esau*: tum quia primogenitus illius de jure ei debebatur, & sic se appellabat Esau, non in

persona, sed in iure, sicut Joannes dictus est A Elias, non in persona, sed in spiritu: tum etiam quia loquebatur prophetice & in sensu mystico, ut scilicet designaret quod minor populus, scilicet Gentilium, substituendus erat loco majoris, scilicet Iudæorum. Unde ait D. Thomas loco citato in resp. ad 3. *Quod in Scriptura sacra inducuntur aliquorum gesta, quasi exempla perfecte virtutis, de quibus non est asserendum eos fuisse mentitos: si qua tamen in eorum dictis appareant, que mendacia videantur, intelligendum est ea figuratim & prophetice dicta fuisse.* Iudith quoque in verbis quæ Holoferni dixit, cum magna cautela & prudentia locuta est, & aliquibus amphibologiis, non tamen mendaciis, voluit eum decipere; sicut cum dixit, quod duceret illum per mediam Hierusalem, & ne unus canis latraret contra illum, nam revera illum adductura erat per mediam Hierusalem, sed mortuum, non vivum, deferendo caput ejus &c. Quod si in aliquo verbo fortassis mentita est, non ex eo laudatur, sed ex charitate & affectu ad salutem populi.

Ad id quod dicitur de homicidio, respondeatur quod si Moyses est excusandus in occisione illius Ægyptii, dicendum est id fecisse, vel ex inspiratione Dei, qui ad hoc ei auctoritatem tunc dedit; vel ob justam proximi defensionem, quia videbat fratrem suum seu proximum injuste ab illo Ægyptio affligi & opprimi, & non erat alia via defendendi ipsum, quam invasorem occidendo. Ad casum de Sanfone dicimus, illum Spiritu Sancto instigante id fecisse, atque adeo licite, ut docent S. Augustinus 1. de Civit. cap. 21. & 26. & D. Thomas 2. 2. quæst. 64. art. 5. ad 4. Idem dicendum de illis sanctis fœminis, quæ tempore persecutionis seipsas occiderunt, aut in flumen precipitarunt, ut invasores suæ pudicitia effugerent, ut ibidem tradit S. Doctor.

Solum difficultas est in verbis Hieronymi, quibus videtur docere, licitum esse seipsum occidere ad servandam castitatem. Duplex tamen huic testimonio potest adhiberi responsio. Prima est, Hieronymum solum velle, licere se occidere propter periculum castitatis, quando id fit ex instinctu Dei, qui frequentius aut certius adesse solet, cum intervenit periculum castitatis, quam in aliis casibus. Secunda est, sensum S. Hieronymi esse, non licere propria perire manu, etsi castitas periclitetur. Nam dictio *absque*, non semper sumitur exclusivè, sed aliquando affirmativè & copulativè, ut patet ex illo Cant. 4. *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum: absque eo quod intrinsicè latet.* Ubi dictio *absque* non excludit quod intrinsicè latet à pulchritudine, cum legamus Psalm. 44. *Omnis gloria ejus filia Regis ab intus*: sed sensus est, etiam pulchra es, præcipuè in his quæ latent.

Ex dictis inferes, errasse, & graviter peccasse Origenem; qui ut refert Nicephorus lib. 1. histor. cap. 32. post multa perpessa supplicia pro fide Christi, postmodum pro servanda castitate, ne videlicet juvenis quidam Ethiops abuteretur illo, fidem exterius negavit.

S. IV.

Tertia difficultas expeditur.

Dico tertio: Intentio boni finis diminuit malitiam pravæ electionis. Ita communiter docent Theologi contra Almainum, Loricam, & paucos alios.

Tom. III.

Probatum conclusio ex communi omnium, non solum Theologorum, sed etiam fidelium consensu: omnes enim sibi persuasum habent; minus peccatum esse, mentiri ad tuendam vitam proximi, vel aliquod grave malum vitandum, quam sola libidine mentiendi. Unde D. Thomas 2. 2. qu. 110. art. 2. sic habet: *Quantò bonum intentum est melius, tantò magis minuitur culpa mendacij.* Idem docet Gratianus Can. primum 22. qu. 2. ubi ait: *Mendacium tantò esse levius, quantò meliorem habet finem.* Similiter nullus fidelium est, qui non existimet eum qui furatur ad dandam eleemosynam, minus peccare, quam qui furatur ex cupiditate pecunie, juxta illud Augustini: *Pejore est qui concupiscendo, quam qui miserando furatur.*

Ratio etiam id suadet: Tum quia qui furatur ad dandam eleemosynam, habet voluntatem minus deordinatam & minus affectam peccato; cum non habeat pro motivo furtum ut est malum, sicut alter, sed ut induit apparenter quandam speciem boni honesti: Tum etiam quia furtum est ab ipso minus volitum; cum non sit volitum propter se, sed tantum propter aliud, in quod primario, principalius, & ultimè tendit affectus: Sed malitia moralis minuitur, cum minuitur ratio voluntarij: Ergo &c.

Confirmatur: Sicut circumstantia aggravat peccatum, ita & illud diminuit, ut docet D. Thomas infra qu. 73. art. 7. Sed intentio finis est una ex circumstantiis: Ergo sicut aggravare, ita & diminuire potest peccatum.

S. V.

Solvuntur objectiones.

OBIECTIONES primò: Omnis finis, quantumvis sit bonus secundum se, tamen si moveat efficaciter ad malum medium, vitiat, & efficitur malus, ut §. 1. vidimus: Ergo non minuit, sed potius auget malitiam pravæ electionis. Patet consequentia: nam illud quod est malum, non minuit, sed potius auget malitiam. Unde Augustinus lib. 50. homiliarum, homil. 7. relatus cap. forè 14. qu. 5. ait: *Quod hæc cogitatio, volo furari à divitibus, ut de pauperibus, diaboli calliditate suggeritur; nam si torum quod abstulit tribuat, auget potius peccatum quam minuat.*

Confirmatur: Qui furatur ad dandam eleemosynam, constituit ultimum finem in eleemosyna, & non tantum in furto, cum propter eleemosynam faciendam, transgrediatur præceptum divinum non furandi, & à Deo ut ultimo fine avertatur: Ergo gravius peccat propter intentionem talis finis.

Ad objectionem respondeo, quod licet intentio eleemosynæ, ex qua imperatur malum medium, sit mala in individuo, habet tamen speciem boni, & ex objecto est bona: unde ex hac parte potest minuire malitiam pravæ electionis; non quidem per se, seu per introductionem aut admixtionem alicujus bonitatis, cujus prava electio capax non est, nec actus intentionis vitiat, à mala electione potest illam communicare; sed per accidens, quatenus scilicet intentio eleemosynæ facit furtum esse minus voluntarium, & minus per se intentum. Sicut passio antecedens, & inducens ad actum malum, licet sit mala, minuit tamen peccatum, quia facit illud minus voluntarium.

Ad locum verò Augustini duplex potest ad-

li ij

22

23

24

25

26

27

hiberi solutio. Prima est, Augustinum solum vel-
le quod ille qui furatur, & dat eleemosynam ex
re furto sublata, gravius peccat per accidens,
quatenus scilicet reddit se impotentem ad fa-
ciendam restitutionem, ex quo nova injuria fit
vero domino; & hoc innuunt verba illa: *Si to-
rum quod abstulit tribuat*. Verum hæc impoten-
tia non oritur ex ipsa eleemosyna, quatenus elee-
mosyna est, sed ex eo quod ille qui furatur, non
habet unde reddat, quod utique eodem modo
sequeretur, si rem furatam, non in eleemosynam,
sed in ebrietatem, scortationem, aut aliam rem
impenderet: unde eleemosyna non per se, sed
per accidens tantum influit in illam impoten-
tiam restituendi, subindeque per accidens tan-
tum auget peccatum.

Secundo hæc verba, *auget potius peccatum
quam minuat*, explicari possunt de augmento
malitiæ, non quantum ad gravitatem, sed quan-
tum ad numerum peccatorum: ibi enim Augu-
stinus agit contra hæreticos, existimantes lici-
tum esse facere mala ut veniant bona, sicque lici-
tum esse furari ad dandam eleemosynam; & ut
talem errorem destruat, docet peccatis etiam
bona intentione factis, augeri numerum pecca-
torum; nam cum talia peccata, etiam si minora
sint peccatis mala intentione factis, revera pec-
cata sint, & bona intentione non totaliter excu-
sentur, ut s. præcedenti docuimus, illis multi-
plicatis, non minuitur, sed potius augetur nume-
rus peccatorum.

28. Ad confirmationem dicendum cum Cajeta-
no 2. 2. qu. 148. art. 4. dupliciter aliquid posse
habere rationem ultimi finis respectu peccatoris;
primo ut quod, tanquam rem quæ ut ultimus
finis appetitur; secundo ut quo, tanquam ra-
tionem propter quam in illa re ratio ultimi finis
constituitur: v. g. femina respectu luxuriosi ha-
bet rationem ultimi finis ut quod, quia est res
quæ ut ultimus finis ab eo appetitur; ejus verò
pulchritudo, quæ est ratio movens & inducens
impudicum, ad hoc ut avertat se à Deo ut ultimo
fine, & ad talem creaturam se convertat, habet
rationem ultimi finis solum ut quo. Quod ergo
habet rationem ultimi finis primo modo, non
minuit, sed auget malitiam peccati: id verò
quod tantum secundo modo est ultimus finis, po-
test malitiam peccati seu prave electionis mi-
nuere, non quidem ex ea parte quæ malum est,
vel inducens ad malum, sed quatenus aliàs se-
cundum se induit rationem boni, & facit actum
esse minus voluntarium: unde cum isto secundo
modo eleemosyna habeat rationem ultimi finis,
quando movet ad furandum, non auget, sed mi-
nuit malitiam furti.

29. Objicies secundo: Si aliquis ex malo fine eli-
gat aliquod medium bonum, v. g. ex intentione
adulterij eligat ire ad Ecclesiam, vel dare elee-
mosynam, ex bonitate talis medij electi non mi-
nuitur, sed potius augetur peccatum malæ in-
tentionis; cum tunc ex majori inclinatione in
pravum illum finem feratur: Ergo pariter boni-
tas finis intenti non minuit, sed auget malitiam
prave electionis. Consequentia patet à pari-
tate rationis: nam sicut finis est circumstantia
electionis, ita e converso electio est circumstan-
tia intentionis: Ergo si una non minuit mali-
tiam, licet sit circa objectum bonum, alia pariter
eam non minuet, quamvis sit circa objectum ho-
nestum.

30. Respondeo concessio Antecedente, negando

A consequentiam, & paritatem. Ratio discrimi-
nis est, quia finis est circumstantia *extrin-*
seca, movens voluntatem ad eligendum, eique præbens ratio-
nem formalem volendi; unde ex bonitate rei in-
tente potest minuere malitiam prave electionis,
minuendo voluntarium pravam, ut antea expo-
suvimus: medium autem seu electio est circum-
stantia *quid* respectu intentionis, & se habet ut
ejus effectus, & ut quid consequens ad ipsam;
unde et si medium sit bonum ex objecto, non mi-
nuitur malitia prave intentionis, sed potius to-
ta malitia intentionis, redundat in ipsum me-
dium, tanquam in ejus effectum, omnemque
ejus bonitatem destruit.

ARTICVLVS II.

*Virum voluntas humana, ut recta sit, debeat
conformari divinæ, non solum in volito for-
mali, sed etiam in volito materiali?*

S. I.

Quibusdam præmissis difficultas resolvitur.

NOTANDVM primò: Quod licet prima
regula humanorum actuum, quæ est lex æ-
terna, præcipue consistat in dictamine intellectus
divini; quia tamen efficaciam & vim obligandi
sumit à voluntate divina, D. Thomas hic art. 9.
inquirit utrum bonitas voluntatis humanæ de-
pendeat ex conformitate ad voluntatem divi-
nam? Et respondet affirmativè: quia (inquit)
unumquodque rectum & bonum est, in quantum
attingit ad propriam mensuram: prima autem
humanæ voluntatis regula seu mensura est divi-
na voluntas; cum illa sit ipsa sanctitudo & sancti-
tas per essentiam, & summum bonum, ac ultimus
finis: Ergo ad hoc quod voluntas hominis sit bo-
na, requiritur quod conformetur voluntati divi-
næ. Unde Augustinus in Psal. 32. exponens illum
versiculum, *Rectos decet collaudatio*, ait: *Re-
ctum cor habet qui vult quod Deus vult.*

D Notandum secundo ex eodem S. Doctore art.
10. ejusdem quæstionis, quatuor modis intelligi
posse, voluntatem nostram conformari divinæ in
operando, secundum quatuor causarum genera.
Primò in genere causæ finalis, in quantum volun-
tas nostra vult propter eundem finem, propter
quem divina. Secundo in genere causæ formalis,
quia nimirum eadem est, saltem analogicè,
utriusque forma: & hanc habet quando operatur
ex charitate, quæ est analogia divinæ dilectionis,
ex qua Deus semper operatur, participatio. Ter-
tiò in genere causæ efficientis, quatenus Deus
vult aut permittit nostram voluntatem velle
quod vult, & eam ad volendum applicat; & hoc
modo semper voluntas nostra conformatur divi-
næ; quia semper vult quod Deus efficaciter de-
cernit, aut permittit eam velle, ut fuse ostendi-
mus in tractatu de voluntate Dei, agentes de effi-
cacia divinorum decretorum. Denique in genere
causæ materialis: & hæc conformitas desumitur
ex parte objecti, quod se habet ut materia circa
quam; unde reperitur in nostra voluntate, quan-
do vult idem objectum quod divina. Quod ut
magis declaretur.

Notandum est tertio, ex qu. 23. de veritate
art. 7. *In objecto voluntatis duo esse consideran-
da: unum quod est quasi materiale, scilicet ipsa*